

Morten Berge
Institutt for klinisk odontologi
Det medisinsk-odontologiske fakultet
Universitetet i Bergen

Examensformer, sensorvægledning och betygssättning vid masterutdannelse i odontologi i Bergen

Undertecknad - programsensor vid den Medicinska och odontologiska fakulteten (MOF) i Bergen - har på uppdrag av institutionen för odontologi genomfört en granskning av examensformer i tandläkarprogrammet.

Samtliga ämnen i tandläkarprogrammet (se tabell 1) uppmanades att sända in dokumentation enligt följande:

- De 3 siste eksamensoppgaver som er gitt i emnet
- Tilhørende sensorveiledning som legges ved til bruk for sensor
- En beskrivelse av hvordan karakteren beregnes (% for å oppnå bestått karakter?)

I Tabell 2 redovisas kurser som lämnat oppgifter, vilka ligger till grund för denna genomgång.

Institutionen för odontologi i Bergen har erfaring av flera ulike betygssystem. Vid starten av instituttet 1962 infördes en 12-gradig betygsskala och som kom att användas både vid kliniska och teoretiske examinationer. Omkring 2003 införde man en 2-gradig skala: godkänd – ej godkänd. Erfaringene med den 2-gradige skalen blev hovedsakelig negative med sämre svar og fler underkända. År 2006 börjete man derfor i skoleexamen tillempa den 6-gradige "nasjonale karaktereskalaen i høyere utdanning i Norge" som fortfarande gjelder (Figur 3). I kliniken har man dock beholdt det tidligere 2-gradige betygssystemet - bestått/ikke bestått. Skålen som angavs vid overgangen i skoleexamen från den 2-gradige til den 6-gradige skalen var at UiB ønskete ett mer graderat underlag i urvalet av studenter til PhD- og spesialistutbildning. Åven fylket ønskete graderade betyg, vilket ansågs vara en fördel i anstallingen av nye tandlåkere. Slutligen anså studenterna at graderade betyg gav ett incitament til båttere inlarning. Grånsen for bestått/ikke bestått ligger ofta vid 50 % i tillempningen av den "Den nasjonale karaktereskalaen i høyere utdanning i Norge" Tabell 4 visar hur grånsene vanligent ligger på de sex betygsnivåerna vid Masterutdannelse i odontologi i Bergen.

Det inkomne materialet varierer sterkt med avseende på examinationernas omfang og naturligt nok også vad avser oppgifternes typ samt formen for examen. Sensorvægledninger finns i allmånhet bifogede men saknas ibland. I något fall påpekas at det inte behøvs någon sensorvægledning då sensoren er vål fortrogen med åmnet. Også formen for sensorvægledninger varierer sterkt og vissa er synnerligent forenklete t.ex. endast med notering om vilka sidor i læroboken som er tillempelige.

Institutionen bør diskutere syftet med sensorvægledning. I en intervju som jag hade med studenter på 5:e semestret påpekades at de endast hade fått tilgang til en sensorvægledning i hela programmet. Rått utformad kan en sensorvægledning vara til nytta også for studenter i forståelsen av ett givet pensum. Institutionen bør derfor klargøre syftet med sensorvægledninger, utfårde instruktioner hur dessa skall se ut og at varje examination skall åtføljas av en sensorvægledning samt slutligent skapa rutiner så at studenter kan tilgodogøre sig befintlige sensorvægledninger.

Vid genomgången av de inskickade examensuppgifterna fanns ingen där examinator på förhand hade angivet betygsgränser för olika resultat. Detta upplevs som mindre bra. Studenten bör vid examenstillfället veta vad ett givet resultat ger för betyg. Man kan annars få uppfattningen att betygsgränserna fastställs när man har sett resultatet. Vidare förekommer endast undantagsvis att examensuppgifter anges med en poäng svarande emot uppgiftens svårighetsgrad. Det är en värdefull hjälp på flera sätt för studenten att på förhand veta "värdet" på en uppgift. Att på förhand redogöra för det totala poängvärdet samt vilket resultat som krävs för att uppnå olika betyg skapar förtroende i examensprocessen.

De betygsgränser som listas i Tabell 4 är måhända de vanligast förekommande. Men här är variationen stor. Många examinationer har 40 % som godkändgräns och det finns till och med exempel där man ger godkänt på 30 % av maxresultatet. Man kan i dylika fall fundera på om ämnet inte lider av "curriculum overload"?

Vid tandläkarprogrammet i Göteborg tillämpas en 2-gradig skala – Godkänt/Ej godkänt – där nivån för godkänt typisk ligger vid 70-75 %. Jag frågar mig hur man kan säkerställa en likvärdighet mellan betygssystem som är så olika – i det ena godkänt på 30 % av max och i det andra 75 % av max. Jag har letat efter vetenskapliga studier där olika betygssystem i högskolan har jämförts men märkligt nog verkar detta saknas. Vid Centre for Educational Measurement at the University of Oslo (CEMO) (<http://www.uv.uio.no/ceмо/personer/vit/sigribl/index.html>) genomförs för närvarande sådana studier. CEMO genomför bl.a. en studie vid medicinska fakulteten i Oslo med anledning av att man där lägger om till nytt betygssystem med fler nivåer.

Under mitt arbete har jag haft kontakt med lärare, administratörer, beslutsfattare och studenter. Jag har i samtliga dessa möten fått invändningar mot den nu tillämpade 6-gradiga skalan. Man tycker att betygsnivån E inte är en acceptabel nivå i en högskoleutbildning i vårdrken med patientansvar.

Rekommendationer:

Sensorvägledning: Det var stor variation i utformningen av vägledningar i det inskickade materialet. Institutionen bör diskutera med examinatore och ämnesföreträdare om vikten av att det finns en sensorvägledning till varje examensuppgift. Sensorvägledningens syfte bör klargöras och utformningen beskrivas. Om sensorvägledningar skall vara till nytta också för studenterna i deras kunskapsinhämtning så bör rutiner införas som möjliggör att studenter kan tillgodogöra sig rätt svar på en examensuppgift.

Studiehandledning: De formella kraven på kursplaner, målbeskrivningar, etc. enligt Bolognasystemet leder till summariska och kortfattande dokument. Det är svårt för studenten enbart på denna grund att göra sig en bild av vad som krävs för ett godkänt resultat. Sådan kunskap får oftast inhämtas på andra mer informella sätt. En värdefull hjälp till såväl studenter som lärare vore att införa så kallade studiehandledningar för samtliga ämnen ingående i tandläkarexamen. Dessa kan utformas på olika sätt och kanske finns redan sådana. Det är dock viktigt med en enhetlighet i dylika dokument. Institutionen bör därför ta fram en mall som poängterar det viktigaste innehållet i en studiehandledning. (2 exempel på hur en studiehandledning kan utformas bifogas).

Betyg och betygsgränser: Det finns en otydlighet mellan ämnen i programmet beträffande kriterier för uppnående av olika betyg. Det finns också en stor spridning beträffande vad som krävs för ett visst

resultat. Till exempel för att uppnå godkänt - dvs betyget E – krävs i något fall 30% av "full pott". I andra fall krävs 40%, 50% eller mer. Med ett så stort spann i kraven för samma betygsnivå bör institutionen diskutera med företrädarna för de olika ämnen och i bästa fall kanske uppnå en bättre harmonisering. Kriterier och betygsgränser vara klart dokumenterade för studenten vid examenstillfället. Jag har inte kunnat se att detta förkommer i något fall. Ytterligare, för att ge bättre möjlighet för studenter att värdera vad som förväntas i en examensuppgift är att vikta uppgifterna. Det vill säga att examinator för varje uppgift – där det är möjligt - markerar den poäng som frågan maximalt kan ge.

Den 6-gradiga betygsskalan: Som nämnts ovan så finns en utbredd skepsis ffa mot betygsnivån E i den 6-gradig skalan. Detta hänger ihop med att standarden som den formuleras för denna nivå inte uppfattas som kompatibel med de krav som man vill kunna ställa på en akademisk yrkesexamen där utövaren har ett uttalat vårdansvar. Formuleringen av denna betygsnivå är fastställd vid universitet och högskolor i Norge och kan knappast ändras lokalt. Jag har ingen omedelbar och enkel lösning på detta dilemma.

Göteborg mars 2015

Jan Olsson
Professor

University of Gothenburg

Institute of Odontology

Box 450

SE 405 30 Gothenburg, SWEDEN

Tel +46 31 786 3176

Mobile: +46 705 856187

Tabell 1 Sammanstilling over emnen i Masterutdannelse i odontologi i Bergen

1. studieår	
Emnekode	Emnetittel
BIOBAS	Biomedisinsk basalblokk
NOM	Medisinsk nomenklaturlære
MEDSTA	Medisinsk statistikk
MED1ETIKK	Etikk og klinikk
OD1ORB1	Oral biologi del 1
OD1INKURS	Tverrfaglig innføringskurs
Vel minst eit av emna	
EXPHIL-MOSEM	Examen philosophicum - seminarmodell
EXPHIL-MOEKS	Examen philosophicum- skuleeksamen
2. studieår	
OD1ANA	Anatomi
OD1FYS	Menneskets fysiologi
OD1ORBI2	Oral biologi del 2
OD2PATI	Generell patologi og immunologi
OD2PROP1	Propedeutikk del 1: Kariologi
OD2BIM	Biomaterialer
3. studieår	
OD2RØN	Kjeve- og ansiktsradiologi
OD2MIKR	Mikrobiologi
OD2KLIFØR	Klinisk innføringskurs
OD2PROP2	Propedeutikk del 2: Protetikk
OD3PER-K3	Periodonti + godkjent klinikk tredje studieår
OD3KAR-K3	Kariologi + godkjent klinikk tredje studieår
OD3PRO-K3	Protetikk + godkjent klinikk tredje studieår
OD2FAR	Farmakologi
OD3END-K3	Endodonti; propedeutikk
4. og 5. studieår	
OD3KAR-K4	Kariologi + godkjent klinikk fjerde studieår
OD3PER-K4	Periodonti + godkjent klinikk fjerde studieår
OD3END-K4	Endodonti + godkjent klinikk
OD3PRO-K4	Protetikk + godkjent klinikk fjerde stud.år
OD3PED-K4	Pedodonti fjerde studieår
OD3KOS-K4	Kjeve- og slimhinnelidelser fjerde studieår
OD3PROSJ	Prosjektoppgåve/masteroppgåve
OD3KJE	Kjeveortopedi
OD3PASM	Pasientmottak
OD3ALM	Allmennodontologi
OD3SAM	Samfunnsodontologi
OD3PRA	Rapport praksisstudie (integret masteroppgåve)
OD3KOS-H5	Kjeve- og slimhinnelidelse høst femte studieår
OD3PED-K5	Pedodonti femte studieår
OD3KOS-V5	Kjeve- og slimhinnelidingar vår femte studieår
OD3RØN	Kjeve- og ansiktsradiologi

Tabell 2. Sammanställning över ämnen som inkommit med uppgifter:

Emnekode	Emnetittel
1. studieår	
BIOBAS	Biomedisinsk basalblokk
NOM	Medisinsk nomenklaturlære
MEDSTA	Medisinsk statistikk
MED1ETIKK	Etikk og klinikk
EX.PHIL	
2. studieår	
OD1ANA	Anatomi
OD1FYS	Menneskets fysiologi
OD1ORBI2	Oral biologi del 2
OD2PATI	Generell patologi og immunologi
OD2BIM	Biomaterialer
3.-5. studieår	
OD2RØN	Kjeve- og ansiktsradiologi
OD2FAR	Farmakologi
OD3KAR	Karologi + godkjent klinikk fjerde studieår
OD3PER	Periodonti + godkjent klinikk fjerde studieår
OD3END	Endodonti + godkjent klinikk
OD3PRO	Protetikk + godkjent klinikk fjerde stud.år
OD3KJE	Kjeveortopedi
OD3ALM	Allmennodontologi
OD3SAM	Samfunnsodontologi
OD3PED	Pedodonti femte studieår
OD3KOS	Kjeve- og slimhinnelidingar vår femte studiår
OD3RØN	Kjeve- og ansiktsradiologi

Tabell 3. Betygssystem i Bergen (Den nasjonale karakterskalaen i høyere utdanning i Norge)

A Fremragende: Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B Meget god Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C God: Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D Nokså god: En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E Tilstrekkelig: Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F Ikke bestått: Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

Tabell 4. Typiska betygsgränser i Bergen.

A: 90 - 100%
B: 80 - 89 %
C: 70 - 79 %
D: 60 - 69 %
E: 50 - 59%
F: < 50% = Stryk